

बालबालिकाको बेचबिखन, बालवेश्यावृत्ति र अश्लील चित्रणविरूद्ध बालअधिकारसम्बन्धी महासन्धिको ऐच्छिक प्रलेख, २०००

प्रस्तुत ऐच्छिक प्रलेखमा राज्यपक्षहरु,

बालअधिकारसम्बन्धी महासन्धिका उद्देश्यहरुलाई अभि राम्ररी प्राप्त गर्न र यस्का प्रावधानहरु, खास गरी धारा १, ११, २१, ३२, ३३, ३४, ३५ र ३६ को कार्यान्वयन गर्नकोलागि राज्यपक्षहरुले बालबालिकाहरुको बेचबिखन, वेश्यावृत्ति र अश्लील चित्रण हुनबाट उनीहरुलाई संरक्षणको निश्चिन्तता प्रदान गर्न अपनाउनु पर्ने उपायहरुमा व्यापकताल्याउनु वाञ्छनीय हुन्छ भन्ने कुरालाई ध्यान दिंदै,

बालअधिकारसम्बन्धी महासन्धिले बालबालिकाहरुलाई आर्थिकशोषण हुनबाट, उनीहरुलाई हानिकारक हुन सक्ने वा उनीहरुको शिक्षामा असर पुग्न सक्ने वा उनीहरुको स्वास्थ्य वा शारीरिक, मानसिक, आध्यात्मिक, नैतिक वा सामाजिक विकासकोलागि हानिकारक हुन सक्ने काम गर्नबाट संरक्षण प्रदान गर्ने बालबालिकाहरुको अधिकारलाई मान्यता दिएको छ भन्ने कुरालाई पनि ध्यान दिंदै,

बालबालिकाहरुको बेचबिखन, वेश्यावृत्ति र अश्लील चित्रणकोलागि उनीहरुको अन्तर्राष्ट्रियस्तरमा हुने गरेको ओसारपसारमा आएको वृद्धि प्रति गम्भीर र महत्वपूर्ण चासो दिंदै, व्यापक र निरन्तर रूपमा बढ्दो यौन पर्यटनका व्यवहारहरु, जहाँ विशेष गरी बालबालिकाहरु सिकार हुन सक्छन्, र जसले बालबालिकाहरुको बेचबिखन, वेश्यावृत्ति र अश्लील चित्रणकोलागि प्रत्यक्ष रूपमा बढावा दिन्छ, लाई गहन रूपमा ध्यान दिंदै,

बालिकाहरुलगायतका विभिन्न समूहहरु, जो खास गरी सिकार हुन सक्ने अवस्थामा छन्, यौनशोषणको ठूलो खतरामा रहेका छन् र यौनशोषण हुनेहरु मध्ये पनि बालिकाहरुको सङ्ख्या नै अत्याधिक रहेको छ भन्ने कुरालाई इंगित गर्दै,

इन्टरनेटमा र विकसित भएका अरु प्रकारका प्रविधिहरुमा बढ्दो संख्यामा उपलब्ध रहेका बालबालिकाहरुको अश्लील चित्रणहरु प्रति चासो दिई र सन् १९९९ मा भियनामा सम्पन्न भएको बालबालिकाहरुको इन्टरनेटमा हुने अश्लील चित्रणलाई निवारण गर्ने अन्तर्राष्ट्रिय सम्मेलन, जसले खास गरी बालबालिकाहरुको अश्लील चित्रणहरुको उत्पादन, वितरण, निर्यात, प्रसार, आयात, मनसायपूर्वक राखिएको भोग र गरिएको विज्ञापनलाई अपराध भनी घोषणा गर्न विश्वव्यापी रूपमा गरिएको आह्वानरूपी निचोडलाई स्मरण गर्दै र सरकारी पक्ष र इन्टरनेट उद्योगको बीचमा हुनुपर्ने निकटतम सहयोग र साभेदारीको महत्वमाथि जोड दिंदै,

अविकसितपना, गरिबी, आर्थिक विभेदहरु, असमान सामाजिक-आर्थिक ढाँचा, काम गर्न नसक्ने अवस्थाका परिवारहरु, अशिक्षा, शहरी-ग्रामीण बसाई सराई, लिङ्ग भेद, अनुत्तरदायी वयस्क यौन क्रियाकलाप, हानिकारक परम्परागत व्यवहारहरु, सशस्त्र द्वन्द्वहरु र बालबालिकाहरुको ओसारपसारलगायतका कारक तत्वहरुलाई सम्बोधन हुने किसिमबाट एउटा समग्र दृष्टिकोण अपनाउंदै बालबालिकाहरुको बेचबिखन, वेश्यावृत्ति र अश्लील चित्रणको निवारण गर्ने कार्यमा सहयोग पुऱ्याईनेछ भन्ने कुरामा विश्वास गर्दै,

बालबालिकाहरुको बेचबिखन, वेश्यावृत्ति र अश्लील चित्रणका लागि उपभोक्ताबाट हुने माग घटाउन सार्वजनिक सचेतना बढाउने प्रयासहरु गर्नु आवश्यक छ भन्ने कुरामा पनि विश्वास गर्दै र सबै पक्षहरुको बीचमा हुनुपर्ने विश्वव्यापी साभेदारीलाई बल पुऱ्याउनुपर्ने र राष्ट्रिय तहमा कानूनको कार्यान्वयनमा सुधार गर्नुपर्ने कुराको महत्व माथि पनि विश्वास राख्दै,

बालबालिकाहरुको संरक्षणसँग सम्बन्धित-बालबालिकाहरुको संरक्षण र अन्तरदेशीय धर्मपुत्र/पुत्री ग्रहण सम्बन्धमा सहयोग पुऱ्याउनेसम्बन्धी हेग महासन्धि, अन्तर्राष्ट्रिय तहमा हुने बालबालिकाहरुको अपहरणमा रहने देवानी पक्षसम्बन्धी हेग महासन्धि, बालबालिकाहरुको संरक्षणमा बाबुआमाको दायित्व र उपायहरुकोलागि क्षेत्राधिकार, कार्यान्वयनयोग्य कानून, मान्यता, कार्यान्वयन र सहयोगसम्बन्धी हेग महासन्धि र निकृष्ट प्रकृतिको बालश्रमलाई निषेध र उन्मूलन गर्नकोलागि तत्काल कार्य गर्ने अन्तर्राष्ट्रिय श्रमसङ्गठनको महासन्धि नं. १८२ लगायतका अन्तर्राष्ट्रिय कानुनी दस्तावेजहरुका प्रावधानहरुलाई ख्याल गर्दै,

बालअधिकारसम्बन्धी महासन्धिमा भएको व्यापक समर्थनबाट उत्साहित भई, व्यापक प्रतिबद्धता, जुन बालबालिकाहरूको अधिकारहरूको बढावा गर्न र संरक्षण गर्न प्रस्तुत भएको छ, प्रदर्शन गर्दै, २७-३१ अगष्ट १९९६ सम्म (११-१५ भाद्र २०५३) स्टकहोममा आयोजित विश्वसम्मेलनले स्वीकार गरेको बालबालिकाहरूको बेचबिखन, वेश्यावृत्ति र अश्लील चित्रण रोकना बनाइएको “कार्ययोजना”, बालबालिकाहरूको व्यापारीक यौनशोषणविरुद्धको “घोषणा र कार्यगत बुँदाहरू” र सम्बन्धित अन्तर्राष्ट्रिय संस्थाहरूका अरु सम्बन्धित निर्णयहरू र सिफारिसहरूका प्रावधानहरूको कार्यान्वयनको महत्वलाई पहिचान गर्दै,

बालबालिकाहरूको संरक्षण र उनीहरूको उचित विकासको लागि मानिसहरूको परम्पराहरू र साँस्कृतिक मान्यताहरूको महत्वप्रति उपयुक्त प्रकारले ध्यान दिँदै,

निम्नबमोजिम गर्न सहमत भएका छन् ।

धारा १

राज्यपक्षहरूले यो ऐच्छिक प्रलेखले व्यवस्था गरेबमोजिम बालबालिकाहरूको बेचबिखन, वेश्यावृत्ति र अश्लील चित्रण गर्ने कार्यलाई निषेध गर्नेछन् ।

धारा २

यो ऐच्छिक प्रलेखको प्रयोजनको लागि :-

- (क) “बालबालिकाहरूको बेचबिखन” भन्नाले कुनै कार्य वा कारोबार हो, जहाँ कुनै व्यक्ति वा व्यक्तिहरूको समूहले पारिश्रमिक वा अरु कुनै प्रकारको प्रतिफलकोलागि एउटा बालबालिका अरुलाई हस्तान्तरण गर्दछ ।
- (ख) “बालवेश्यावृत्ति” भन्नाले पारिश्रमिक वा अरु कुनै प्रकारको प्रतिफलका लागि यौनजन्य क्रियाकलापमा बालबालिकाको प्रयोग गर्नु हो ।
- (ग) “बालबालिकाको अश्लील चित्रण” भन्नाले वास्तविक रूपमा वा स्पष्ट सँग उस्तै देखिने कृत्रिम यौनजन्य क्रियाकलापमा जुनसुकै माध्यमबाट हुने बालबालिकाको कुनै प्रकारको प्रदर्शन वा मुख्य रूपमा यौनजन्य प्रयोजनका लागि हुने, बालबालिकाका यौनजन्य भागहरूको कुनै प्रकारको प्रदर्शनी हो ।

धारा ३

(१) प्रत्येक राज्यपक्षले आफ्नो फौजदारी वा दण्डसम्बन्धी कानूनमा, कम्तीमा निम्न कार्यहरू वा क्रियाकलापहरू, जुन आफ्नो देशभित्र वा देशबाहिर व्यक्तिगत रूपमा वा साङ्गठनिक तवरले घटेका छन्, लाई पूर्ण रूपमा समेटिएका छन् भनी प्रत्याभूति दिनेछन् ।

(क) धारा २ मा उल्लेख भए बमोजिमको बालबालिकाको बेचबिखनको सन्दर्भमा :

(अ) निम्न उद्देश्यकोलागि कुनै बालबालिका, कुनै पनि तरिकाबाट, दिन प्रस्ताव गर्नु, दिनु वा लिनु :

- (१) बालबालिकाको यौनजन्य शोषण गर्न,
- (२) नाफाका लागि बालबालिकाको अङ्गहरूको हस्तान्तरण गर्न,
- (३) बालबालिकालाई जबर्जस्ती काममा लगाउन ।

(आ) धर्मपुत्र/पुत्री ग्रहण गर्ने सम्बन्धमा लागू हुने अन्तर्राष्ट्रिय कानुनी दस्तावेजको उल्लंघन हुने गरी कुनै बालबालिकाको धर्मपुत्र/पुत्री ग्रहणको अनुमतिका लागि मध्यस्थकर्ताको हैसियतले गैरकानुनी तवरले प्रभाव पार्नु ।

(ख) धारा २ मा उल्लेख भए बमोजिमको बाल वेश्यावृत्तिकोलागि कुनै बालबालिका दिन प्रस्ताव गर्नु, प्राप्त गर्नु, खरिद गर्नु वा दिनु ।

- (ग) धारा २ मा उल्लेख भए बमोजिमको बालबालिकाको अश्लील चित्रण, माथि उल्लिखित प्रयोजनका लागि, उत्पादन गर्नु, वितरण गर्नु, प्रचार प्रसार गर्नु, आयात गर्नु, निर्यात गर्नु, दिन प्रस्ताव गर्नु, बिक्री गर्नु र भोगमा राख्नु ।
- (२) कुनै राज्यपक्षको राष्ट्रिय कानूनका प्रावधानहरूमा उल्लेख भएबमोजिम हुने गरी ती प्रावधानहरू, माथि उल्लिखित कुनै पनि कार्यहरू गर्न उद्योग गर्ने, सम्पन्न गर्ने वा माथि उल्लिखित कुनै पनि कार्यहरूमा हुने सहभागीतामा, लागू हुनेछ ।
- (३) प्रत्येक राज्यपक्षले त्यस्ता कसुरहरूलाई उपयुक्त दण्डहरू, जसले त्यस्ता कसुरहरूको गम्भीरताको प्रकृति विचार गर्छ, द्वारा दण्डनीय बनाउनेछन् ।
- (४) प्रत्येक राज्यपक्षले आफ्नो राष्ट्रिय कानूनका प्रावधानहरूमा उल्लेख भएबमोजिम हुने गरी यो धाराको अनुच्छेद १ मा तोकिएका कसुरहरूका लागि उत्तरदायी भएका कानुनी व्यक्तिहरूको दायित्व निश्चित, जहाँ उपयुक्त हुन्छ, उपायहरू अपनाउनेछन् । राज्यपक्षको कानुनी सिद्धान्तहरूबमोजिम हुने गरी त्यस्ता कानुनी व्यक्तिहरूको दायित्व फौजदारी, देवानी वा प्रशासनिक हुन सक्नेछ ।
- (५) राज्यपक्षहरूले सबै व्यक्तिहरू, जो धर्मपुत्र/पुत्री ग्रहण गर्ने काममा संलग्न छन्, ले सम्बन्धित अन्तर्राष्ट्रिय कानुनी दस्तावेजहरूसँग मेल खाने गरी काम गर्छन् भन्ने कुराको प्रत्याभूति दिन सबै उपयुक्त प्रकारको कानुनी र प्रशासनिक उपायहरू अपनाउनेछन् ।

धारा ४

- (१) प्रत्येक राज्यपक्षले धारा ३ को अनुच्छेद १ मा उल्लेख भएको कसुरहरू यदि आफ्नो भू-भागमा वा आफ्नो राष्ट्रको नाममा दर्ता भएको जहाज वा जुङ्गा वा हवाईजहाजमा घट्टन गएमा त्यस्ता कसुरहरू माथि आफ्नो क्षेत्राधिकार कायम गर्न त्यस्ता उपायहरू, यदि आवश्यक भएमा, अपनाउन सक्नेछन् ।
- (२) प्रत्येक राज्यपक्षले निम्न अवस्थामा धारा ३ को अनुच्छेद १ मा उल्लेख भएका कसुरहरूमाथि आफ्नो क्षेत्राधिकार कायम गर्न त्यस्ता उपायहरू, यदि आवश्यक भएमा, अपनाउन सक्नेछन् ।
- (क) यदि कसुरको अभियोग लागेको व्यक्ति त्यो राष्ट्रको नागरिक भएमा वा यसको भू-भागमा बसोबास गर्ने व्यक्ति भएमा ।
- (ख) यदि पीडित व्यक्ति त्यो राष्ट्रको नागरिक भएमा ।
- (३) प्रत्येक राज्यपक्षले कसुरको अभियोग लागेको व्यक्ति आफ्नो भू-भागमा रहेको र आफ्नो एक नागरिकले त्यस्तो कसुर गराएको छ भन्ने आधारमा यसले त्यस्तो अभियुक्तलाई अर्को राज्यपक्षमा सपुर्दगी नगरेको अवस्थामा माथि उल्लिखित कसुरहरूमाथि आफ्नो क्षेत्राधिकार कायम गर्न पनि त्यस्तो उपायहरू, यदि आवश्यक भएमा, अपनाउनेछ ।
- (४) यो ऐच्छिक प्रलेखले राष्ट्रिय कानूनबमोजिम प्रयोग भएको कुनै फौजदारी कानूनसम्बन्धी क्षेत्राधिकारलाई समाप्त पार्नेछैन ।

धारा ५

- (१) धारा ३ को अनुच्छेद १ मा उल्लेख भएको कसुरहरू, दुई पक्ष राष्ट्रहरू बीच बहाल रहेको कुनै सपुर्दगी सन्धिमा र ती राष्ट्रहरूबीच पछि सम्पन्न हुने प्रत्येक सन्धिसमेतमा, सोही सन्धिमा उल्लेख भएको सर्तबमोजिम हुने गरी सपुर्दगी हुने कसुरको रूपमा, समावेश भएका छन् भनी मानिनेछ ।
- (२) यदि कुनै राज्यपक्ष, जसले सन्धिको माध्यमबाट सपुर्दगीलाई सर्तमूलक बनाएको छ, अर्को राज्यपक्ष, जोसँग यसको सपुर्दगी सन्धि भएको छैन, बाट सपुर्दगीको लागि अनुरोध प्राप्त गर्दछ भने त्यस्तो राष्ट्रले, त्यस्तो कसुरहरूको सम्बन्धमा सपुर्दगी गर्नको लागि यो ऐच्छिक प्रलेखलाई कानुनी आधार मान्न सक्नेछ । त्यस्तो सपुर्दगीका लागि अनुरोध गरिने राष्ट्रको कानूनमा व्यवस्था भएको सर्तबमोजिम हुनेछ ।
- (३) सन्धिको माध्यमबाट सपुर्दगी सर्तमूलक नबनाउने राज्यपक्षहरूले, अनुरोध गरिने राष्ट्रको कानूनमा व्यवस्था भएको सर्तहरूबमोजिम हुने गरी, त्यस्तो कसुरहरूलाई एक आपसमा सपुर्दगीयोग्य कसुरहरू मान्न सक्नेछन् ।

- (४) राज्यपक्षहरू बिच सपुर्दगी गर्ने प्रयोजनकोलागि, त्यस्तो कसुरहरूलाई, जुन ठाउँमा घटेको छ सोही ठाउँमा घट्टुको साथै राज्यपक्षहरूले धारा ४ बमोजिम आफ्नो क्षेत्राधिकार कायम भएको देखाउनुपर्ने भू-भागमा समेत घटेको सरह मानी, व्यवहार गरिनेछ ।
- (५) धारा ३ को अनुच्छेद १ मा उल्लेख भएको कुनै कसुरको सम्बन्धमा यदि सपुर्दगीकोलागि अनुरोध गरिएको छ भने र अनुरोध गरिने राज्यपक्षले कसुरदारको नागरिकताको आधारमा सपुर्दगी गरेकोछैन वा गर्न लागेको छैन भने त्यो राष्ट्रले त्यो कसुरको कारबाई गर्ने प्रयोजनकोलागि आफ्नो सक्षम निकायहरूमा पठाउन उपयुक्त उपायहरू अपनाउनेछ ।

धारा ६

- (१) राज्यपक्षहरूले धारा ३ को अनुच्छेद १ मा उल्लेख भएको कसुरहरूको अनुसन्धान वा फौजदारी वा सपुर्दगी प्रक्रियाको सम्बन्धमा सो प्रक्रियाको लागि आवश्यक भएका प्रमाणहरू उपलब्ध गराउनेलगायतका सहयोगका उच्चतम उपायहरू उपलब्ध गराउन एक आपसमा सहयोग पुऱ्याउनेछन् ।
- (२) राज्यपक्षहरूले यो धाराको अनुच्छेद १ बमोजिमका उत्तरदायित्वहरू, उनीहरूको बिचमा पारस्परिक कानुनी सहयोगका लागि, कुनै सन्धिहरू वा अन्य व्यवस्थाहरू भए, सोसँग मेल खाने गरी, बहन गर्नेछन् । त्यस्ता सन्धिहरू वा व्यवस्थाहरू नभए, पक्षराष्ट्रहरूले आफ्नो राष्ट्रिय कानुनबमोजिमको सहयोग परस्परमा उपलब्ध गराउनेछन् ।

धारा ७

आफ्नो राष्ट्रिय कानुनका प्रावधानहरूबमोजिम हुने गरी राज्यपक्षहरू :

- (क) निम्न कुराहरू जफत वा अधिग्रहण, उपयुक्तताअनुसार गर्नकोलागि, उपायहरू अपनाउनेछन् ।
- (अ) सामग्रीहरू, जस्तो कि चीज बस्तुहरू, सम्पत्तिहरू र अरु प्रकारका उपकरणहरू जुन यो ऐच्छिक आलेखबमोजिमको कसुरहरू घटाउन वा घटाउन मद्दत गर्न प्रयोग गरिएका छन्,
- (आ) त्यस्तो कसुरहरूबाट प्राप्त आम्दानीहरू ।
- (ख) अर्को राज्यपक्षबाट माथि उप-अनुच्छेद (क) मा उल्लेख गरिएको सामग्रीहरू वा आम्दानीको जफत वा अधिग्रहण गर्न भएको अनुरोध कार्यान्वयन गर्ने,
- (ग) त्यस्तो कसुरहरू घटाउन प्रयोग भएको स्थानहरू अस्थायी रूपमा वा तोकिएको अवधिका लागि बन्द गर्ने उद्देश्यका लागि उपायहरू अपनाउनेछन् ।

धारा ८

- (१) राज्यपक्षहरूले यो ऐच्छिक प्रलेखले निषेध गरेका कार्यहरूबाट पीडित बालबालिकाहरूको अधिकारहरू र हितको फौजदारी न्यायप्रक्रियाको सबै तहमा रक्षा गर्न उपयुक्त उपायहरू, खास गरी देहायबमोजिम गरी, अपनाउनेछन् :
- (क) बालबालिकाहरू पीडित हुन सक्ने संभाव्यताको पहिचान गरी र साक्षी हुनकोलागि तिनीहरूलाई चाहिने विशेष प्रकारको आवश्यकताको साथै तिनीहरूको विशेष आवश्यकताहरूको पहिचान गर्न सघाउ पुऱ्याउन कार्यविधिहरू अपनाउने ।
- (ख) पीडित बालबालिकाहरूलाई तिनीहरूको अधिकारहरू, भूमिका, क्षेत्र, प्रक्रियामा लाग्ने समय र प्रगति तथा उनीहरूको मुद्दामा हुने निर्णयको बारेमा जानकारी दिने ।
- (ग) राष्ट्रिय कानुनको कार्यविधिगत नियमसँग मेल खाने गरी पीडित बालबालिकाहरूको दृष्टिकोणहरू, आवश्यकताहरू र चासोहरूलाई प्रक्रिया, जहाँ उनीहरूको व्यक्तिगत चाहनाहरूमा असर पुग्न सक्छ, मा प्रतिनिधित्व गराउने र विचार पुऱ्याउने ।
- (घ) कानुनी प्रक्रियाको सबै तहमा पीडित बालबालिकाहरूलाई उपयुक्त सहयोगी सेवाहरू उपलब्ध गराउने ।

- (ड) पीडित बालबालिकाहरुको व्यक्तिगत कुरा र परिचयलाई, उपयुक्तताअनुसार, संरक्षण गर्ने र अनुपयुक्त ढङ्गबाट सूचना, जसले पीडित बालबालिकाहरुको परिचय दिन सक्छ, प्रवाह हुनबाट राष्ट्रिय कानूनबमोजिम रोक्न उपायहरु अपनाउने ।
- (च) पीडित बालबालिकाहरुको साथै उनीहरुको तर्फबाट रहेका उनीहरुको परिवार र साक्षीहरुलाई, तर्साउने र बदला लिने काम बाट बचाउ, जहाँ उपयुक्त हुन्छ, गर्ने ।
- (छ) पीडित बालबालिकाहरुको सम्बन्धमा फैसला गर्दा वा उनीहरुलाई क्षतिपूर्ति दिने गरी आदेश दिँदा वा निर्णय गर्दा अनावश्यक ढिलासुस्ती नगर्ने ।
- (२) राज्यपक्षहरुले पीडितको उमेर निश्चित गर्ने उद्देश्यले गरिने अनुसन्धानका साथै फौजदारी अनुसन्धान प्रक्रियाको थालनी गर्ने काममा पीडितको वास्तविक उमेरको अनिश्चितताले रोक्नेछैन भन्ने कुराको प्रत्याभूति दिनेछन् ।
- (३) राज्यपक्षहरुले बालबालिकाहरु, जो यो ऐच्छिक प्रलेखमा उल्लेख भएका कसुरहरुबाट पीडित छन्, लाई उपचार दिने काम गर्दा आफ्नो फौजदारी न्याय प्रणालीले उनीहरुको सर्वोत्तम हितलाई मुख्य रूपमा ध्यान दिनेछ भन्ने कुराको प्रत्याभूति दिनेछन् ।
- (४) राज्यपक्षहरुले व्यक्तिहरु, जो यो ऐच्छिक प्रलेखले निषेध गरेका कसुरहरुबाट पीडित व्यक्तिहरूसँग काम गर्छन्, लाई उपयुक्त प्रकारको तालिम, खास गरी कानुनी र मनोवैज्ञानिक तालिम दिने कुराको निश्चिन्तता गर्नकोलागि उपायहरु अपनाउनेछन् ।
- (५) राज्यपक्षहरुले पीडित व्यक्तिहरुलाई त्यस्तो कसुरहरुबाट रोकथाम र/वा संरक्षण र पुनर्वास गराउने काममा संलग्न व्यक्तिहरु र/वा सङ्गठनहरुको सुरक्षा र एकताको रक्षा गर्ने उपायहरु, जहाँ उपयुक्त हुन्छ, अपनाउनेछन् ।
- (६) यो धाराको कुनै पनि कुराले अभियुक्तको स्वच्छ र निष्पक्ष ढङ्गबाट जाँचबुझ गराउन पाउने अधिकारहरुलाई असर पुऱ्याएको वा असम्बन्धित बनाएको अर्थ लगाएको मानिनेछैन ।

धारा ९

- (१) राज्यपक्षहरुले यो ऐच्छिक प्रलेखमा उल्लेख भएको कसुर हरुलाई रोक्नकोलागि कानूनहरु, प्रशासनिक उपायहरु, सामाजिक नीतिहरु र कार्यक्रमहरु बनाउने वा मजबुत बनाउने, कार्यान्वयन गर्ने र प्रचार प्रसार गर्ने काम गर्नेछन् । बालबालिकाहरु, जो खास गरी त्यस्तो कसुरहरुबाट पीडित हुन सक्ने संभावनामा छन्, को संरक्षण गर्न विशेष ध्यान पुऱ्याईनेछ ।
- (२) राज्यपक्षहरुले यो ऐच्छिक प्रलेखमा उल्लेख भएका कसुर हरुको हानिकारक असरहरु र सो को सुरक्षात्मक उपायहरुको बारेमा सबै प्रकारका उपयुक्त तरिकाहरु, शिक्षा र तालिम एवं सूचनाको माध्यमबाट बालबालिकासहित ठूलो सङ्ख्यामा जनसाधारणमा चेतना अभिवृद्धि गर्नेछन् । राज्यपक्षहरुले यो धारा बमोजिमको उत्तरदायित्वपूरा गर्दा त्यस्ता सूचना र शिक्षा एवं तालिम कार्यक्रमहरु, अन्तर्राष्ट्रिय तहका समुदाय, खास गरी बालबालिकाहरु र पीडित बालबालिकाहरु, को सहभागीता गराउन उत्साहित गर्नेछन् ।
- (३) राज्यपक्षहरुले त्यस्तो कसुरहरुबाट पीडित भएका व्यक्तिहरुलाई उनीहरुको पूर्णरूपमा सामाजिक पुनःस्थापना एवं शारीरिक र मनोवैज्ञानिक पुनःस्थापनालगायतका सबै प्रकारको उपयुक्त सहयोगको निश्चिन्तता पुऱ्याउने उद्देश्यका लागि सम्भव भएसम्मका सबै उपायहरु अपनाउनेछन् ।
- (४) राज्यपक्षहरुले यो ऐच्छिक प्रलेखमा उल्लेख भएका कसुरहरुबाट पीडित भएका सबै बालबालिकाहरुले कानूनबमोजिम उत्तरदायित्व भएका व्यक्तिहरुबाट कुनै भेदभावविना क्षतिको क्षतिपूर्ति लिन पर्याप्त कानुनी प्रक्रियाहरुमा प्रवेश पाएका छन् भन्ने कुराको प्रत्याभूति दिनेछन् ।
- (५) राज्यपक्षहरुले यो ऐच्छिक प्रलेखमा उल्लेख भएका कसुर हरुको विज्ञापन हुने सामग्रीहरुको उत्पादन र प्रचारप्रसार गर्न प्रभावकारी तवरले रोक्ने उद्देश्यले उपयुक्त उपायहरु अपनाउनेछन् ।

धारा १०

- (१) राज्यपक्षहरूले बालबालिकाहरूको बेचबिखन, वेश्यावृत्ति, अश्लील चित्रण र बालयौन-पर्यटन हुने किसिमको कार्यमा उत्तरदायी व्यक्तिहरूलाई रोक्न, पहिचान गर्न, अनुसन्धान गर्न, कारबाई गर्न र सजाय गर्नकोलागि बहुपक्षीय, क्षेत्रीय र द्विपक्षीय व्यवस्थाहरूको माध्यमबाट अन्तर्राष्ट्रिय सहयोग अभिवृद्धि गर्न आवश्यक भएका सबै कदमहरू चाल्नेछन् ।
- (२) राज्यपक्षहरूले पीडित बालबालिकाहरूको शारीरिक र मनोवैज्ञानिक एवं सामाजिक पुनःस्थापना तथा उनीहरूलाई आफ्नो घरमा पठाउने काममा सहयोग गर्न अन्तर्राष्ट्रिय सहयोग अभिवृद्धि गर्नेछन् ।
- (३) राज्यपक्षहरूले खास कारणहरू, जस्तो कि गरिबी र पछ्यौटेपना, जसले गर्दा बालबालिकाहरू बेचबिखन हुन, वेश्यावृत्तिमा लाग्न, अश्लील प्रकारले चित्रण हुन वा बालयौन-पर्यटनमा लाग्न विवश हुन पुग्छन्, लाई समाधान गर्नका लागि अन्तर्राष्ट्रिय सहयोग अभिवृद्धि गर्न बढावा दिनेछन् ।
- (४) राज्यपक्षहरू, जो सोअनुसार गर्न समर्थ छन्, ले प्रचलित बहुपक्षीय, क्षेत्रीय, द्विपक्षीय वा अरु कार्यक्रमका माध्यमबाट आर्थिक, प्राविधिक र अन्य सहयोगहरू उपलब्ध गराउनेछन् ।

धारा ११

यो ऐच्छिक प्रलेखको कुनै पनि कुराले कुनै प्रावधानहरू जसले बालबालिकाहरूको अधिकारलाई अझ राम्ररी पहिचान गर्न सहयोग पुऱ्याएको छ र निम्न दस्तावेजमा रहेको हुन सक्छ, लाई असर गर्नेछैन :-

- (क) राज्यपक्षको कानूनमा,
- (ख) त्यो राज्यपक्षलाई लागू हुने अन्तर्राष्ट्रिय कानूनमा ।

धारा १२

- (१) हरेक राज्यपक्षले, यो ऐच्छिक प्रलेख आफूलाई लागू भएको २ वर्ष भित्र, यो ऐच्छिक प्रलेखको कार्यान्वयनकोलागि गरिएका उपायहरूको विस्तृत सूचनाहरू समावेश गरी एउटा प्रतिवेदन बालअधिकारसम्बन्धी समितिमा पठाउनेछन् ।
- (२) विस्तृत प्रतिवेदन बुझाई सकेपछि प्रत्येक राज्यपक्षले महासन्धिको धारा ४४ अनुसार यो ऐच्छिक प्रलेखको कार्यान्वयनको सम्बन्धमा भएको कुनै थप सूचना, आफ्नो प्रतिवेदन जुन यसले बालअधिकारसम्बन्धी समितिमा बुझाउनेछ, मा समावेश गर्ने छन् । यो ऐच्छिक प्रलेखको अरु राज्यपक्षहरूले आफ्नो प्रतिवेदन प्रत्येक पाँच वर्षमा बुझाउनेछन् ।
- (३) बालअधिकारसम्बन्धी समितिले यो ऐच्छिक प्रलेखको कार्यान्वयनसँग सम्बन्धित थप सूचनाका लागि राज्यपक्षहरूसँग अनुरोध गर्न सक्नेछ ।

धारा १३

- (१) महासन्धिको पक्ष भएको वा सो मा हस्ताक्षर गर्ने राष्ट्रलाई यो ऐच्छिक प्रलेखमा हस्ताक्षर गर्न खुला गरिएकोछ ।
- (२) यो ऐच्छिक प्रलेख अनुमोदन हुनु पर्नेछ र यसमा सम्मिलन हुनकोलागि महासन्धिको पक्ष भएको वा सो मा हस्ताक्षर गर्ने राष्ट्रलाई खुला गरिएकोछ । अनुमोदन वा सम्मिलनको प्रति संयुक्त राष्ट्रसंघका महासचिवबाट सङ्कलित हुनेछ ।

धारा १४

- (१) अनुमोदन वा सम्मिलनको दशौं प्रति दर्ता भएको ३ महिनापछि यो ऐच्छिक प्रलेख लागू हुनेछ ।
- (२) यो ऐच्छिक प्रलेख लागू भई सकेपछि यसलाई अनुमोदन वा सम्मिलन गर्ने प्रत्येक राष्ट्रलाई यसले आफ्नो अनुमोदन वा सम्मिलनको दस्तावेज दर्ता गरेको १ महिनापछि, यो ऐच्छिक प्रलेख लागू हुनेछ ।

धारा १५

- (१) कुनै राज्यपक्षले कुनै पनि समयमा संयुक्त राष्ट्रसंघका महासचिवलाई लिखित सूचना दिई यो ऐच्छिक प्रलेख परित्याग गर्न सक्नेछ र त्यसपछि सो को सूचना महासचिवले महासन्धिको राज्यपक्षहरू र सबै राष्ट्रहरू जसले महासन्धिको हस्ताक्षर गरेका छन्, लाई दिनेछन् । परित्यागको सूचना महासचिवले पाएको १ वर्षपछि सो परित्याग लागू हुनेछ ।

- (२) परित्याग लागू हुनु भन्दा अगाडिको मितिमा भएका कुनै कसुरको सम्बन्धमा राज्यपक्षलाई यो ऐच्छिक आलेखको दायित्वहरु बहन गर्नबाट त्यस्तो परित्यागले मुक्ति दिएको मानिनेछैन । त्यस्तो परित्यागले सो परित्याग लागू हुनु भन्दा अघि कुनै विषयमा विचाराधिन रहेका कुरा, जुन बालअधिकारसम्बन्धी समितिमा पहिले नै विचाराधिन रहेको थियो, लाई पनि कुनै पनि तरिकाबाट असर पुऱ्याउनेछैन ।

धारा १६

- (१) कुनै राज्यपक्षले संशोधनको प्रस्ताव गर्न र सो प्रस्ताव संयुक्त राष्ट्रसंघका महासचिवलाई पठाउन सक्नेछ । महासचिवले त्यसपछि सो प्रस्तावको सम्बन्धमा विचार गर्न र मतदान गर्न राज्यपक्षहरु, राज्यपक्षहरुको सम्मेलन चाहन्छन् कि चाहदैनन् भन्ने आशय व्यक्त गर्न राज्यपक्षहरुलाई अनुरोध गर्दै, प्रस्तावित संशोधनको सूचना राज्यपक्षहरुलाई पठाउनेछन् । त्यस्तो सूचना पठाइएको ४ महिना भित्रमा कम्तीमा एक तिहाई राज्यपक्षहरुले सम्मेलनको माग गरेको अवस्थामा महासचिवले संयुक्त राष्ट्रसंघको तत्वाधानमा त्यस्तो सम्मेलनको आह्वान गर्नेछन् । सो सम्मेलनमा बहुमत राज्यपक्षहरुले उपस्थित भई र मतदान गरी कुनै संशोधन पारित गरेमा, सो संशोधनको समर्थनकोलागि संयुक्त राष्ट्रसंघको महासभामा पठाइनेछ ।
- (२) माथि अनुच्छेद (१) मा उल्लेख भएबमोजिम पारित गरिएको संशोधन महासभाले समर्थन गरी दुईतिहाई राज्यपक्षहरुले स्वीकार गरेको मिति देखि लागू हुनेछ ।
- (३) जब कुनै संशोधन लागू हुन्छ, सो संशोधन राज्यपक्षहरु जसले यसलाई स्वीकार गरेका छन्, लाई बाध्यात्मक रुपमा लागू हुनेछ । अरु राज्यपक्षहरु भने यो ऐच्छिक प्रलेखको प्रावधानहरु र उनीहरुले पहिले स्वीकार गरिसकेको कुनै संशोधनहरु लागू गर्न उत्तरदायी हुनेछन् ।

धारा १७

- (१) यो ऐच्छिक प्रलेख, जसको अरबी, चिनिया, अङ्ग्रेजी, फ्रेन्च, रसियन र स्पेनिस प्रतिहरु उत्तिकै आधिकारिक छन्, लाई संयुक्त राष्ट्रसंघको अभिलेखमा दर्ता गरिनेछ ।
- (२) संयुक्त राष्ट्रसंघका महासचिवले यो ऐच्छिक प्रलेखको प्रमाणित प्रतिलिपिहरु महासन्धिको सबै राज्यपक्षहरु र महासन्धिलाई हस्ताक्षर गरेका राज्यहरुलाई पठाउनेछन् ।